

13.11.2020

Eduskunnan Maa- ja metsätalousvaliokunta

HE 200/2020 VP HALLITUKSEN ESIITYS EDUSKUNNALLE REHULAIKSI SEKÄ LAEIKSI HARMAAN TALOUDEN SELVITYSYKSIKÖSTÄ ANNETUN LAIN 6 §:N JA SAKON TÄYTÄNTÖÖNPÄNOSTA ANNETUN LAIN 1 §:N MUUTTAMISESTA

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto rehulakia uudistettaessa.

Esitetyt muutokset ovat pääosin lain ajantasaistamista ja yhtenäistämistä vuoden 2008 rehulain säätämisen jälkeen muussa säädösympäristössä sekä viranomaistasolla tapahtuneiden muutosten takia. Vaikka muutoksia on jo saatettu erikseen voimaan, on hyvä, että kansallinen rehualan peruslaki uudistetaan yhtenäiseksi. Tämä edesauttaa lain luettavuutta ymmärrettävyyttä ja tunnettuutta, ja tukee sitä kautta lain oikeaa noudattamista ja tulkintaa alan toimijoiden keskuudessa. Samalla eläinperäisten elintarvikkeidemme turvallisuus varmentuu entisestään.

Kansallinen rehulaki on nykyisin pääosin valvontalaki, mutta se sisältää paikoin myös substanssisisältöä, tärkeimpänä Suomen linjakseen valitsema rehujen salmonellan nollatoleranssi. Valvonnan järjestämistä koskien on tärkeää, että se on sujuvaa, riskeihin keskittyvää, tasapuolista, elinkeinoja tukevaa sekä resurssi- ja kustannustehokasta. Mielestämme nämä tavoitteet on otettu valmistelussa ja lain perusteluissa hyvin huomioon, ja ehdotettu lakiteksti kokonaisuutena tukee hyvin näitä tavoitteita.

Suomessa on ollut perinteisesti varsin kattava rehulainsäädäntö sekä rehu tuotannon valvonta, jo ennen kuin EU-tason lainsäädäntöä olennaisesti kehitettiin ja harmonisoitiin BSE-kriisin vauhdittamana vuosituhannen alkuvuosina. Lähtökohtaisesti toimiala pitää riskipitoisen toiminnan kattavaa melko yksityiskohtaistakin säätelyä hyvänä, koska se on tuonut selkeyttä, ennakoitavuutta ja turvallisuutta rehuketjun toimijoille, ja luonnollisesti myös asiakkaille. Tämän seurauksena mm. lainsäädännöstä erillisten laatusertifikaattien käyttäminen on ollut meillä huomattavasti vähäisempää kuin useimmissa muissa maissa. Tosin vientiä varten niiden käyttö on joskus tarpeen, ja silloin olisi hyvä, että niitä voitaisiin entistä paremmin hyödyntää myös viranomaisvalvonnan näkökulmasta.

Kansainvälinen kilpailukyky on myös rehualalle keskeistä, ja siksi on tärkeää, että tuontirehuille ja niiden valmistukselle asetetaan samat vaatimukset ja valvontataso kuin kotimaiselle rehulle. Näin pääsääntöisesti ja mahdollisuuksien mukaan tehdäänkin, ja tähän on syytä jatkuvasti kiinnittää huomiota myös jatkossa.

Seuraavassa muutama kommentti eräitä alakohtia koskien:

1 §

Nykyiseen lakitekstiin nähden on lisätty uutena toinen kohta, jossa todetaan lain tavoitteena olevan turvallisuus- ja terveystavoitteiden lisäksi myös 'edistää lain soveltamisalan osalta rehualan toimijoiden toimintaedellytyksiä'. ETL ja sen alainen Rehuteollisuusyhdistys pitävät lisäystä erittäin hyvänä.

2 §

Lain soveltamisala ja samalla 'rehualan toimijan' määrittely on hyvin laaja, sen ulottuessa valmistajien lisäksi eri tasoisena mm. rehun käyttäjiin, varastoihin ja käsittelijöihin asti. ETL pitää tätä hyvänä koko ketjun turvallisuutta ajatellen.

6–16 §

Rehujen yleisenä laatuvaatimuksena on edelleen mainittu myös ehto, että 'rehussa ei saa esiintyä salmonellabakteeria.' ETL ja rehuteollisuus pitävät vaatimusta tarpeellisena väestölle sekä koko suomalaiselle ruokaketjulle saatavien hyötyjen takia. Nollatoleranssista aiheutuu etenkin rehuteollisuudelle ja myös kotieläintiloille huomattavia kustannuksia, mutta kokonaishyötyjen on laskettu ylittävän kustannukset. Merkittäviä kustannuksia syntyy mm. rehuraaka-aineiden karanteenivarastointijärjestelyistä, rehujen kuumennusvaatimuksista, isoista analysointimääristä, ajoittaisista saneerauskuluista sekä korkeista vakuutusmaksuista.

Formaldehydin käyttökiellon (2018) jälkeenkin tuontivalkuaisen puhdistuskäsittelyt on onnistuttu eri keinoin ja tarvittaessa uusintakäsittelyin hoitamaan, ja tehdasrehujen puhdistus takaamaan. Rehujen saatavuus kotieläintiloille on täten pystytty ylläpitämään, täydellisestä salmonellattomuus -vaatimuksesta huolimatta. Suomen järjestelmä on salmonellan suhteen tiukin koko maailmassa, ja ainoastaan Ruotsin ja Norjan järjestelmät ovat päälinjoiltaan vertailukelpoisia.

Toimiala pitää hyvänä, että rehulaissa on myös selvyiden vuoksi informoitu EU-säädöksistä, jotka asettavat vaatimuksia rehuille, vaikka ne EU-asetuksina ovatkin jo suoraan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

17–22 §

Tärkeää on, että laadun ja turvallisuuden perustana myös rehualan toimintatapoja ja toiminnan edellytyksiä säädellään, koska pelkkä tuotelaadun kontrollointi ei johda riittävästi riskinhallintaan, eikä olisi myöskään kustannustehokasta. Kansallinen 'toiminnanharjoittaja-asetus' on rehuteollisuudelle keskeinen, ja sen yksityiskohtaisuuden ja joustavuustarpeiden takia on perusteltua, että siitä säädetään rehulaista erikseen, sitä täydentävästi.

18 §:ssä säädetty 'rehualan toimijan luotettavuus' on uusi kohta lakiesityksessä. Ottaen huomioon rehualan toimijoiden suuret vastuut sekä myös toimijoiden vuorovaikutukset toisiinsa koko rehuketjun osana, ETL ja Rehuteollisuusyhdistys pitävät luotettavuuden selvittämistä hyvänä uudistuksena. Mielestämme pykälässä asetetut kriteerit luotettavuuden arvioinnille tuntuvat tässä vaiheessa oikein asetetuilta ja kohtuullisilta.

31 §

Rehuteollisuus harjoittaa merkittävästi myös rehutuotteiden vientiä, ja on hyvä, että (jo nykyiseen lakiin) lakiin on hiljattain uudistettu kohta, jossa todetaan Ruokaviraston osallistuminen kohdemaan vaatimusten selvittämiseen ja mahdollisten lupien hankkimiseen. Monia maita koskien viranomaistaholla on paremmat edellytykset saada oikeaa tietoa vaatimuksista ja päästä neuvotteluosapuoleksi vastapuolen viranomaisen kanssa.

52 §

Pykälä on uusi ja esittelee seuraamusmaksun uutena sanktiona määräysten rikkomisesta.

Seuraamusmaksu on käytännössä paljolti päällekkäinen nykyisen rehulakirikkomuksen kanssa, eli se kaventaa jatkossa rehulakirikkomuksen käyttöalaa. Siten kyse ei ole isosta muutoksesta vaan rikosoikeudellisen seuraamuksen (rehulakirikkomus) muuttumisesta hallinnolliseksi seuraamusmaksuksi. Tämä siirtää seuraamuksen määräämistä rikosprosessista (syyttäjä, tuomioistuin) valvontaviranomaiselle, ja todennäköisesti seuraamusmaksuja tullaan määräämään enemmän kuin elintarvikerikkomuksista on määrätty sakkoja tähän mennessä.

Seuraamusmaksun piiriin tulee myös joitakin sellaisia asioita, jotka eivät olleet aiemmin rehulakirikkomuksen tunnusmerkistössä.

Periaatteessa on hyvä asia, että hallinnollinen maksu tulee rikosoikeudellisen seuraamuksen tilalle. Rehulakirikkomukselta edellytetään toimijan tahallisuutta tai huolimattomuutta, mutta seuraamusmaksun voi määrätä, jos lakiesityksen mukaisia velvoitteita ei noudateta (kuten rekisteröintiä tai omavalvontaa). Yllä oleva huomioiden ETL esittää, että menettelyn tahallisuus tai tuottamuksellisuus mainittaisiin seuraamusmaksun määräämisen edellytyksinä, niin että erehdykseen liittyvät ja tulkinnallisemmat tilanteet eivät joutuisi maksuseuraamuksen piiriin.

Rehulakiesityksen 59 §:ssä uutena on mainittu myös toimijan internet-sivujen sulkeminen. Uudistus vastaa hyvin viestintäympäristön kehitystä, ja on siten perusteltu. Toimijan oikeusturvasta on samalla huolehdittava. Ulkomaisia sivustoja koskien soveltamisessa voinee tulla käytännön ongelmia. Myös laajeneva rajat ylittävä nettikauppa tuo valvonnalle haasteita.

62 §

Vahingonkorvausvelvollisuuspykälä on pysytetty sisällöltään käytännössä samanlaisena kuin nykyisessä laissa. Rehunvalmistajan ja maahantuojan ns. ankara eli tuottamuksesta riippumaton, sekä laajalle ulottuva ja täysimääräinen korvausvastuu on säilytetty ennallaan.

Rehuteollisuus on esittänyt vastuun jakamista laajemmalle tapauksissa, joissa ei ole toimijan (valmistajatahon) tuottamusta vahingon syntymisessä. Kotieläinyksikköjen koon kasvun myötä etenkin salmonellavahingot saattavat nousta useiden miljoonien suuruusluokkaan jo yhtä vahinkoa kohden. Joissakin tapauksissa ostaja saattaa olla

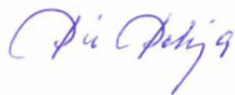
liikevaihdoltaan jopa suurempi kuin myyjä, ja vastuunkantokyky ei välttämättä riitä pienten toimijoiden kohdalla, vastuuvakuutuksineenkaan. Tilanne voi johtaa paitsi rehuntoimittajan vararikkoon myös siihen, että ostajan korvaus vaarantuu.

Takavuosina perustettiin erillinen rehulakityöryhmä ongelmaa ratkaisemaan, mutta tuloksia ei saatu ja tilanne on sittemmin tasaantunut, koska isoja rehuvahinkoja ei ole viime vuosina sattunut. Ympäristöperäisiä isoja salmonellavahinkoja sen sijaan on esiintynyt maataloilla, ja niitä koskien on etsitty uusia ratkaisuja mm. vakuutusten kattavuuden parantamiseksi ja vakuutuskustannusten tasaamiseksi.

Koska salmonellapuhtaus hyödyttää koko yhteiskuntaa, olisi perusteltua löytää laajempi vastuujärjestelmä, jossa korvaus- tai vahinkoriski ei keskity yksipuolisesti johonkin tiettyyn ketjun osaan tai portaaseen. Kannuste vahinkojen ennaltaehkäisyyn ja torjumiseen ei saa silti millään muotoa heiketä. Rehuteollisuus uskoo, että tasapuolisempi ratkaisu olisi löydettävissä, ja toivoo että vastuukysymyksiin palataan lähiaikoina, jos ja kun se ei nyt tämän rehulain uudistuksen valmisteluprosessissa ole ollut mukana.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

A handwritten signature in purple ink, which appears to read 'Pia Pohja'.

Pia Pohja
toimitusjohtaja

